

Urzędy republikańskie

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

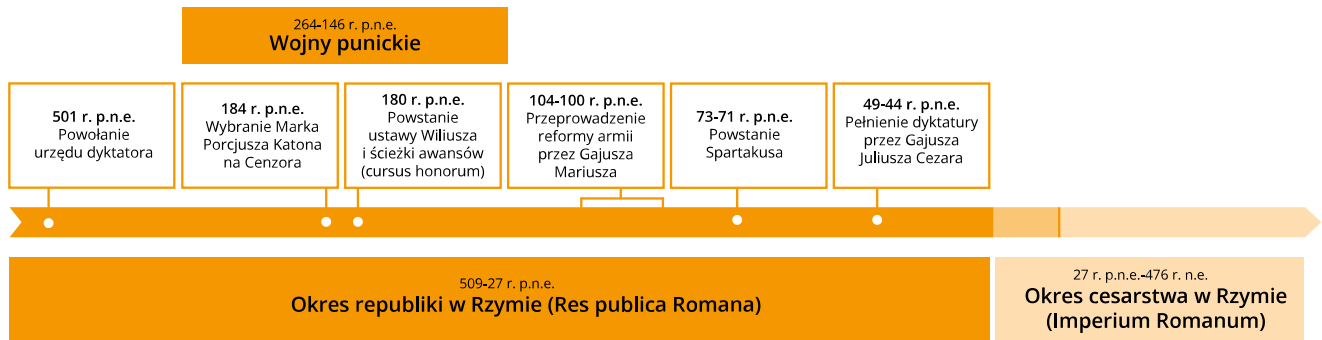
Bibliografia:

- Źródło: Gajus Swetoniusz Trankwillus, *Żywoty cesarów. Ks. I*, biblioteka.kijowski.pl, dostępny w internecie: biblioteka.kijowski.pl.
- Źródło: *Przykładowe rodzaje rzymskich tóg*; [w:] *imperiumromanum.edu.pl*.
- Źródło: Maria Jaczynowska, Danuta Musiał, Marek Stępień, *Historia starożytna*, Warszawa 2001, s. 437–438.
- Źródło: Thomas R. Martin, *Starożytny Rzym. Od Romulusa do Justyniana*, Poznań 2014, s. 85–86.
- Źródło: Tytus Liwiusz, *Dzieje Rzymu od założenia miasta*, t. 1-4, s. 85–135.

- Źródło: , [w:] Polibiusz, *Dzieje*, biblioteka.kijowski.pl, s. 321.

Będąc już dojrzałym, trzydziestoparoletnim mężczyzną, Gajusz Juliusz Cezar (100–44 p.n.e.) odwiedził w sprawach urzędowych hiszpański Kadyks (w czasach rzymskich Gades). Korzystając z wolnej chwili, obejrzał przed świątynią Herkulesa pomnik najwybitniejszego wodza starożytności, Aleksandra Wielkiego. Według świadectwa Swetoniusza, rzymskiego historyka z przełomu I i II w. n.e., widok postumentu znamienitego władcy dostarczył chorobliwie ambitnemu Cezarowi gorzkich refleksji: „głęboko jęknął i jakby przejął go wstręt do własnej gnuśności, że niczego godnego pamięci jeszcze nie dokonał w tym wieku, w którym Aleksander miał już świat cały u swych stóp”. I rzeczywiście, w swoim nie najmłodszym już wieku kwestor Cezar zajmował najniższy urząd na drodze arystokratycznego awansu w republice rzymskiej. Nie było to jednak konsekwencją gnuśności, ale przyjętych w Rzymie rozwiązań ustrojowych. Republikańska „drabina zaszczytów” skonstruowana była tak, aby uniemożliwiać przedwczesny awans oraz zdobycie za dużych wpływów ambitnym politykom w zbyt młodym wieku. Uświęcona tradycją ścieżka patrycjuszowskiej kariery na tyle odpowiadała rzymskiej mentalności, że zdołała przetrwać kilka wieków.

Źródło: ContentPlus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Wcielisz się w rzymskiego piętnastolatka, by poznać ścieżkę kariery rzymskiego patrycjusza.
- Wyjaśnisz, dlaczego Rzymianie zabiegali o urzędy, chociaż za ich sprawowanie nie dostawali żadnego wynagrodzenia.
- Rozstrzygniesz, czy w starożytnym Rzymie panowała demokracja.
- Wyjaśnisz, dlaczego – przy zachowaniu pozorów demokracji – faktyczna władza w Rzymie należała do najbogatszych.

Przeczytaj

Królowie wyklęci

Barokowy obraz pędzla XVII-wiecznego flamandzkiego malarza Lievena Mehusa przedstawiający wypędzonego z Rzymu ostatniego króla – Tarkwiniusza Pysznego.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

System urzędów, który funkcjonował w republice rzymskiej, mający korzenie w poprzednim ustroju – monarchii – odzwierciedlał obawy mieszkańców Wiecznego Miasta przed powrotem tej formy rządów. Z czasów królewskich Rzymianie pozostawili różnego rodzaju zgromadzenia oraz radę starszych, czyli senat. Twórcom republiki przyświecała jednak myśl, aby system władzy skonstruować w sposób uniemożliwiający powrót jednowładztwa. Stąd pomysł zastosowania zasady kolegialności – sprawowania tej samej funkcji jednocześnie przez dwóch lub większą liczbę urzędników („kolegów”) – co powstrzymałoby nawet najbardziej rzutkie jednostki przed skupieniem w swoich rękach zbyt dużej władzy. Rzymianie dbali przy tym, aby skutecznie rozkładać karierę polityków w czasie, utrudniając zbyt wczesne awanse.

W 180 r. p.n.e. ujęto tę „drabinę (ścieżkę) awansów” (*cursus honorum*) w ramy prawne na mocy tzw. ustawy Wiliusza (*lex Villia*).

Drabina zaszczytów

Przyjęcie ustawy Wiliusza było reakcją elit republikańskich na szybką karierę Korneliusza Scypiona Afrykańskiego w czasie drugiej wojny punickiej (218–201 p.n.e.). Aby nie dopuścić do podobnych sytuacji w przyszłości, Rzymianie postanowili przekuć zwyczajowe do tej pory normy w obowiązujące prawo. Odtąd o stanowisko **pretora** mógł się starać tylko taki obywatel, który wcześniej piastował któryś z niższych urzędów – **kwestora**, **edyla** bądź **trybuna ludowego** – oraz ukończył 40. rok życia. Kolejny stopień awansu – funkcję konsula – można było osiągnąć dopiero w wieku minimum 43 lat, a na ponowienie konsulatu prawo zezwalało dopiero po 10 latach. Byłym konsulom zezwalano jeszcze na ubieganie się o stanowiska **cenzorów**, co w zasadzie stanowiło zwieńczenie kariery politycznej na szczeblu urzędniczym. Natomiast szczególne znaczenie miał urząd **dyktatora**, powoływanego tylko w wyjątkowych sytuacjach – zagrożenia bytu państwa. Na okres

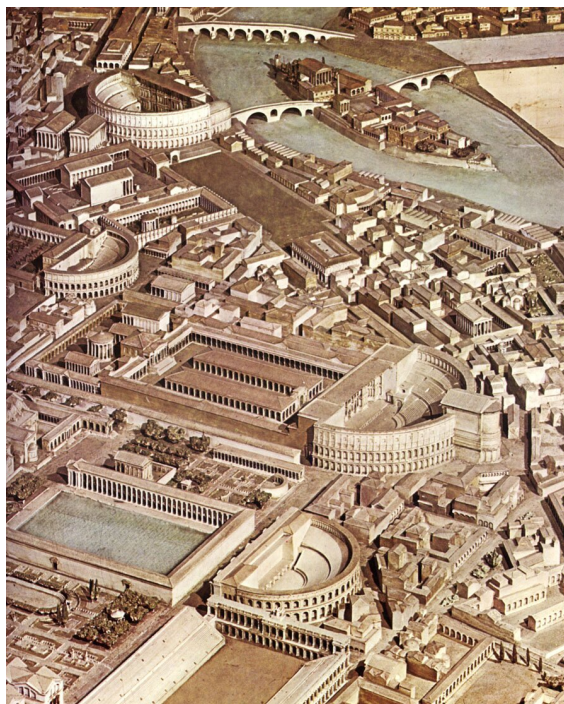
sześciu miesięcy osoba wyznaczona na to stanowisko przejmowała nieograniczoną władzę (*summum imperium*) w Rzymie. Wzorcem osobowym dyktatora został Lucjusz Kwinkcjusz Cyncynat, wybrany w 458 r. p.n.e., podczas wojny z ludem Ekwów.

Alexandre Cabanel, *Cyncynat przyjmuje delegację senatorów rzymskich*, 1843 r. Według rzymskiej tradycji Cyncynat został powołany do sprawowania funkcji dyktatora z uwagi na nieskazitelny charakter. Kiedy przekazano mu informację o wyborze, właśnie orał pole. Mimo posiadania przez pół roku nieograniczonej władzy nad republiką po upływie tego czasu i wykonaniu swoich zadań spokojnie powrócił do porzuconych rolniczych obowiązków. Przez cały okres republiki zachowanie Cyncynata stanowiło wzór do naśladowania dla innych wyższych urzędników.

Źródło: domena publiczna.

Pro publico bono

Pola Marsowe w Rzymie ok. 300 r.n.e. (rekonstrukcja): w pierwszych wiekach republiki były obszarem słabo zabudowanym, gdzie odbywały się masowe imprezy; tutaj ogłaszany był corocznie przez konsulów zaciąg do wojska, zebrania wyborcze, comitia centuriata; tutaj również cenzorowie przeprowadzali co 5 lat cenzus.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

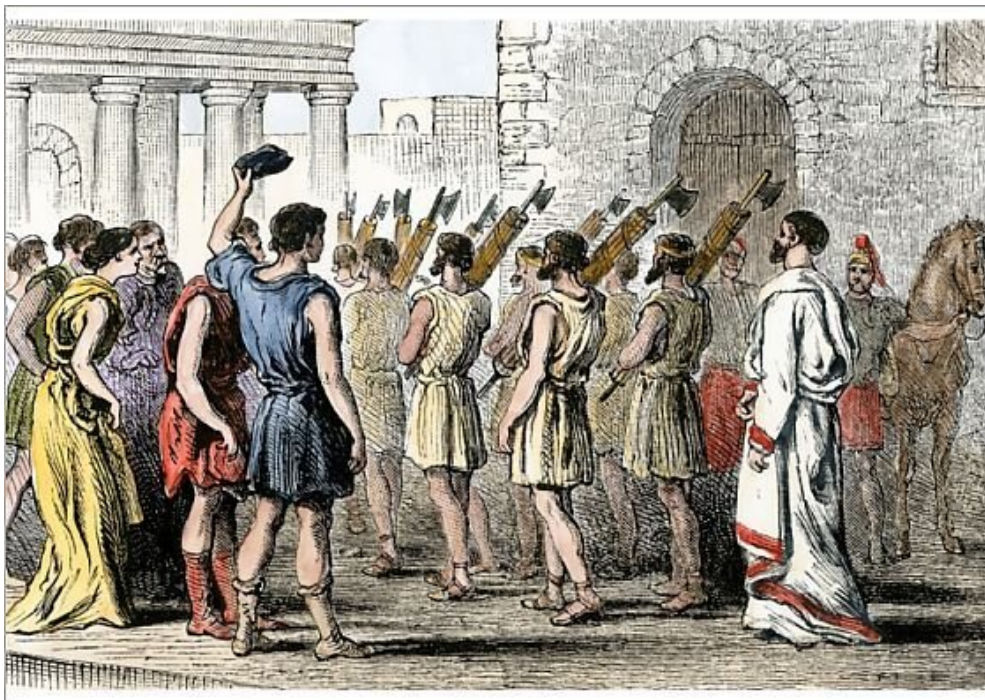
Pomimo istnienia w republikańskim Rzymie licznych zgromadzeń, nadających państwu pozory demokracji, kariera polityczna zarezerwowana była tylko dla najbogatszych. Wiązało się to z nieodpłatnością funkcji publicznych. Mieszkańcy miasta oczekiwali wręcz od urzędników świadczeń finansowych na rzecz wspólnoty: przekazywania środków na budowę mostów, akweduktów czy świątyń, organizację świąt religijnych albo igrzysk. Nagrodą miał być przede wszystkim szacunek członków wspólnoty wobec byłych urzędników. W rzeczywistości jednak, szczególnie u schyłku republiki, byli urzędnicy czerpali olbrzymie (i nie zawsze uczciwe) dochody pochodzące z eksploatacji podbitych prowincji.

Marek Porcjusz Katon (ur. 95 p.n.e., zm. 46 p.n.e.), należał do polityków schyłku republiki, którzy dochowali wierności jej ideałom. Ów polityk i filozof, zwany, dla odróżnienia od Katona Starszego, którego był prawnukiem, Katonem Młodszym słynął z prawości i uczciwości. Jako bezwzględny przeciwnik dyktatury występował przeciwko Cesarowi. Kiedy ten jednak zdołał przejąć władzę w Rzymie Katon Młodszy popełnił samobójstwo, nie chcąc być świadkiem upadku republiki. Fotografia przedstawia rzeźbę z XIX wieku ukazującą Katona Młodszemu tuż przed popełnieniem samobójstwa.

Źródło: Jean-Baptiste Roman (1792–1835), François Rude (1784–1855), Wikimedia Commons, domena publiczna.

Na możliwość rozpoczęcia kariery politycznej należało cierpliwie poczekać. Dopiero dysponując odpowiednim kapitałem, po odbyciu dziesięcioletniej służby w armii można było w wieku ok. 30 lat poważnie myśleć o urzędniczych awansach. Służba w administracji, zgodnie z *cursus honorum*, zaczynała się od wyboru na stanowisko **kwestora**. Kolejnym krokiem był **edylat**, szczególnie kosztowny, gdyż związany z organizacją własnym sumptem igrzysk. Poza tym edylowie dbali o zaopatrywanie miasta w żywność. Znaczące wyróżnienie stanowił już awans na stanowisko jednego z dwóch **pretorów**. Zewnętrznym wyrazem prestiżu, jaki Rzymianie wiązali ze sprawowaniem tej funkcji, było prawo do sześciu liktorów – zaopatrzonych w pęki różg (*fascēs*) funkcjonariuszy poprzedzających najważniejszych urzędników. Pretorzy odpowiadali w Rzymie za bezpieczeństwo. **Konsulom**, najwyższym urzędnikom republiki, przysługiwało prawo do 12 liktorów. Najważniejszym uprawnieniem konsulów było dowodzenie armią. Poza regularną drabiną zaszczytów znajdowała się jeszcze funkcja trybunów ludowych, którzy mieli za zadanie bronić praw ludu przed samowolą możnych. Ich wysoka pozycja wynikała głównie z posiadania prawa weta oraz nietykalności osobistej.

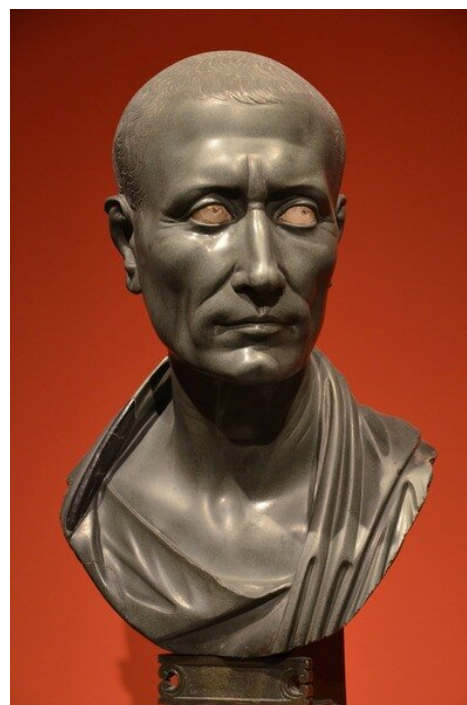
XIX-wieczna ilustracja przedstawia liktorów niosących *fasces* – symbol najwyższej władzy w starożytnym Rzymie. W XX stuleciu symbolika różg z zatknętym w nie toporem została zapożyczona przez ruch faszystowski we Włoszech.

Źródło: northwindprints.com.

Najgodniejsi mężowie republiki

Republikański Rzym szczycił się posiadaniem licznych zgromadzeń, które nadawały mu pozory demokracji. Najstarsze z nich, komicja kurialne, przyznawały *imperium*, czyli władzę wojskową i religijną, urzędnikom wybieranym przez komicja centurialne: pretorom, konsulom i cenzorom. Komicja trybusowe, trzecie ze zgromadzeń republiki rzymskiej, były głównym organem ustawodawczym oraz wybierały kwestorów i edylów. Wszystkie opierały swoją działalność na jednostkach organizacyjnych: **kurii**, **centurii** oraz **tribus**. Pomimo ważnych funkcji, jakie pełnili w republikańskim Rzymie liczni urzędnicy oraz zgromadzenia ludowe, rzeczywista władza znajdowała się w rękach senatu. Wobec częstych zmian urzędników instytucja ta zapewniała ciągłość władzy, zaś

wchodzący w jej skład byli urzędnicy cieszyli się ogromną estymą; dysponowali wielkim doświadczeniem, rozbudowaną siecią klienteli oraz wpływami. Senat ukształtował się

Popiersie przedstawiające Gajusza Juliusza Cezara w początkach kariery urzędniczej.

Źródło: Carole Raddato, ancient.eu, licencja: CC BY-SA 3.0.

jeszcze za rządów monarchii jako ciało doradcze królów, a po 509 r. p.n.e. zyskał na znaczeniu. Pozycja senatu nie wynikała zatem z formalnych uprawnień, które ograniczały się do spraw kultu religijnego, finansów oraz prowadzenia polityki zagranicznej. W rzeczywistości była raczej wyrazem szacunku, jakim darzono członków tej instytucji, w zasadzie niedostępnej dla osób wywodzących się z ludu.

Słownik

centuria

(z łac. *centum* - sto) początkowo była najmniejszą jednostką taktyczną legionu w ramach armii rzymskiej. Liczyła początkowo stu piechurów (stąd nazwa) pod wodzą centuriona (łac. *centurio*); także jednostka podziału obywateli starożytnego Rzymu na klasy majątkowe

cenzor

(łac. *censor*, od łac. *censeo* - oceniać, szacować) w starożytnym Rzymie jeden z dwóch urzędników, do którego obowiązków należał np. nadzór nad finansami państwa, ale także opracowywanie listy obywateli (cenzus)

dyktator

(łac. *dictator*) wódz mający nieograniczoną władzę wojskową i cywilną, wyznaczany w sytuacji szczególnie groźnej dla państwa

edyl

(łac. *aedilis*) urzędnik przydzielony do pomocy trybunowi, odpowiedzialny m.in. za porządek i bezpieczeństwo w mieście, prace publiczne oraz jego aprowizację

tunika

w starożytnym Rzymie przewiązany w pasie wełniany ubiór z krótkimi rękawami, będący odpowiednikiem greckiego chitonu

kadencja

(od łac. *cadere* - padać) okres sprawowania funkcji przez urzędnika

kwestor

(łac. *quaestor*) urzędnik odpowiedzialny za pomoc konsulom w administrowaniu finansami państwa

kuria

(łac. *curia*) w starożytnym Rzymie jednostka podziału obywateli oparta na związkach rodowych

konsul

(łac. *consul*) jeden z dwu najwyższych urzędników republiki sprawujących władzę cywilną i wojskową

kurulne urzędy

w starożytnym Rzymie wyższe stanowiska (konsulowie, pretorzy, edyłowie, dyktator)

oligarchia

(gr. *oligos* - mało; *archein* - rządzić, dowodzić) system rządów zapewniający kluczowy wpływ na władzę nielicznym - na ogół najbogatszym i należącym do elity członkom danej społeczności

patrycjusze

(z łac. *patres* - ojcowie) uprzywilejowana, wyższa warstwa społeczeństwa Rzymu w czasach monarchii i republiki

plebejusze

(z łac. *plebes* - lud, *plebeius* - prostacki) niższa warstwa społeczeństwa rzymskiego w czasach monarchii i republiki; najprawdopodobniej wywodziła się z ludności podbitej, z czasem zrównana została w prawach politycznych z patrycjuszami

pretor

(łac. *praetor* - l.mn. *praetores*) - wyższy urzędnik w antycznym Rzymie mający tzw. władzę mniejszą (*imperium minus*). W czasie nieobecności konsulów, pretor (później dwóch, a nawet trzech) przejmował najwyższą władzę w mieście, mogąc nawet zwoływać posiedzenia senatu. Zasadniczym jednak zadaniem pretorów było sądownictwo. Ważnym uprawnieniem pretora było wydawanie edyktów (edykty pretorskie), w których ustalał on sposoby postępowania w sprawach niedostatecznie jasno uregulowanych przez ustawy (*leges*) czy prawo zwyczajowe. Do uprawnień pretora należało ponadto mianowanie prefektów (*praefecti*), którzy mieli władzę sądowniczą i porządkową w miastach italskich

[za:] Artykuł *Pretor*, Wikipedia.org

prokonsul

(łac. *proconsul*) konsul, którego władzę przedłużono po zakończeniu rocznej kadencji

toga

lekki strój wierzchni noszony w starożytnym Rzymie; togę przywdziewano na tunikę, pozostawiając przy tym odsłonięte ramię

tribus

jednostka terytorialna Rzymu; liczba tribusów rosła w miarę kolejnych podbojów: w 241 r. p.n.e. było ich 35

trybun ludowy (trybun plebejski)

(łac. *tribunus plebis*) urzędnik w starożytnym Rzymie, którego zadaniem było wspieranie obywateli wobec niekorzystnych decyzji konsula; miał prawo zawetować decyzje innych urzędników czy uchwały senatu

Słowa kluczowe

dyktatura, Etruskowie, Italia, monarchia, republika, komicja, imperium (urzędnika), dyktator, starożytność, starożytny Rzym, kultura starożytnego Rzymu, społeczeństwo starożytnego Rzymu, antyk

Bibliografia

M. Jaczynowska, *Historia starożytnego Rzymu*, Warszawa 1984.

M. Jaczynowska, D. Musiał, M. Stępień, *Historia starożytna*, Warszawa 2001.

T.R. Martin, *Rzym. Od Romulusa do Justyniana*, Poznań 2014.

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się ze schematem (porady pewnego rzymskiego senatora dla jego nastoletniego syna). Wyjaśnij, dlaczego najważniejsze urzędy rzymskie były właściwie niedostępne dla osób ubogich.

Twoja odpowiedź

Polecenie 2

Wymień największą twoim zdaniem zaletę oraz największą wadę rzymskiego *cursus honorum*. Uzasadnij swoją opinię.

Twoja odpowiedź

OBIEKT MULTIMEDIALNY

KLIKNIJ, ABY OTWORZYĆ NA PEŁNYM EKRANIE

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ważnym elementem statusu społecznego w starożytnym Rzymie był ubiór. Na podstawie stroju starożytny Rzymianin był w stanie szybko określić pochodzenie społeczne innego obywatela. Charakterystycznymi elementami ubioru rzymskiego były togi oraz zakładane pod nie tuniki. Nazwa „toga” wywodzi się zapewne od słowa *tegere*, czyli „zakrywać”. Toga była na tyle popularna i wyróżniała Rzymian spośród innych ludów, że starożytni autorzy określali ich nawet jako *gens togata* (czyli „lud w togach”).

Wybierz dwie tuniki spośród trzech ukazanych w źródle A i dopasuj je do tog opisanych w źródle B tak, aby aby ubiór pasował do statusu społecznego osoby.

Źródło A

Źródło: licencja: CC BY 3.0.

1. Tunika mężczyzny.
2. *Tunica angusticlavia* noszona przez ekwitów i klasy wyższe. Posiadała dwa purpurowe wąskie paski (*angustus clavus*) z tyłu i z przodu szerokości ok. 4 cm.
3. *Tunica laticlavia* była tuniką senatorską z jednym szerokim pasem (*latus clavus*) szerokości ok. 8 cm. Senatorzy nosili tuniki nieco dłuższe i nieprzepasane.

Była jeszcze *tunica palmata*, z wyhaftowanymi liśćmi palmy, zastrzeżona dla triumfatora i noszona wraz z *toga picta* (toga haftowana). Była purpurowa.

Źródło B

“ Przykładowe rodzaje rzymskich tóg:

Toga virilis („toga mężczyzny”), znana także jako toga alba lub toga pura – była to najzwyklejsza biała toga, zakładana na oficjalne okazje przez dorosłego obywatela rzymskiego oraz senatora nie posiadającego urzędu kurulnego (konsul, pretor, edyl, cenzor lub dyktator). Toga była symbolem dojrzałości, obywatelstwa, przysługujących praw, wolności i obowiązków.

Toga praetexta – biała toga z szerokim purpurowym paskiem na krawędzi, która uważano, że została zapożyczona od Etrusków. (...) Zakładali ją (1) urzędnicy kurulni (w czasach królestwa monarchowie); (2) wolni z urodzenia chłopcy i niektóre dziewczynki, zanim osiągnęli wiek pełnoletności. Wierzono, że wełna z której była wykonana, jest symbolem czystości, prawnej ochrony oraz miała odpychać złe magiczne moce; (3) niektórzy kapłani: pontyfikowie, augurowie, epulonowie, bracia arwalscy.

Źródło: Przykładowe rodzaje rzymskich tóg, [w:] imperiumromanum.edu.pl.

Toga opisana w źródle B jako "Toga virilis", pasuje w źródle A do

tuniki 1 ▼

Toga opisana w źródle B jako "Toga praetexta", pasuje w źródle A do

tuniki 1 ▼

Zrelacjonuj te zachowania dyktatora, które świadczyły o jego nieograniczonych uprawnieniach w republice rzymskiej.

((Tytus Liwiusz

Dzieje Rzymu od założenia miasta

Zajął obóz nieprzyjacielski pełen wszelkich zasobów – nago był bowiem dyktator [Lucjusz Kwinkcjusz Cyncynat] wypuścił wrogów – ale łup cały rozdzielił on tylko między swoich żołnierzy. Złapał ostro armię konsularną i samego konsula, krzycząc w te słowa: »Żołnierzu, nie dostaniesz udziału w łupie, zdobytym na wrogu, którego łupemomal sam się nie stałeś; a ty, Lucjusz Minucjuszu, będziesz w randze legata dowodził legionami, aż nabierzesz odwagi godnej konsula«. A więc Minucjusz złożył godność konsula, pozostając w wojsku w charakterze nakazanym przez dyktatora. Ale tak chętnie poddały się jednak wtedy serca pod rozkazy lepszej władzy, że wojsko to pamiętając tylko o wyświadczonych mu dobrodziejstwach, a niepomne wyrządzonej mu obelgi, uchwaliło złoty wieniec o wadze jednego funta dla dyktatora, a gdy wyruszał w drogę, nadało mu tytuł swego „Opiekuna”.

Źródło: Tytus Liwiusz, *Dzieje Rzymu od założenia miasta*, t. 1-4, s. 85–135.

Tvoja odpowiedź

Ćwiczenie 3

Rozstrzygnij, czy kariera polityczna Publiusza Korneliusza Scypiona Afrykańskiego przebiegała zgodnie z *cursus honorum*. Uzasadnij odpowiedź.

Przebieg kariery politycznej Publiusza Korneliusza Scypiona (zwanego Afrykańskim):

lata życia: 236–183 p.n.e.

edyl – 213 r. p.n.e.

privatus cum imperio: obywatel z władzą należną prokonsulowi - 211 r. p.n.e.

konsul – 204 r. p.n.e., 194 r. p.n.e.

cenzor – 199 r. p.n.e.

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 4

W odpowiedniej rubryce tabeli wpisz nazwę zgromadzenia, którego dotyczy podany opis.

Charakterystyka	Zgromadzenie
Zgromadzenie zorganizowane według podziału na klasy majątkowe. Decydowało o wojnie i pokoju. Wybierało najważniejszych urzędników: pretorów, konsulów i cenзорów. W wyjątkowych wypadkach decydowało o powołaniu dyktatora.	
Opierało się na podziale terytorialnym Rzymu. Stosunkowo duże znaczenie odgrywały tu uboższe grupy ludności, szczególnie chłopstwo. Zgromadzenie stanowiło wyłączną instytucję uprawnioną do wprowadzania zmian ustrojowych w republice.	
Najstarsze spośród rzymskich zgromadzeń. Do czasów republikańskich zachowało już tylko cień dawnej władzy. Ograniczała się ona do nadania <i>imperium</i> pretorom, konsulom i cenзорom.	

Na czym polega różnica w ocenie charakteru rzymskiego ustroju w źródłach A i B?

Źródło A

((Były zatem w ogóle trzy składniki władzy państwowej [...], a tam było wszystko po kolei równomiernie i należycie uporządkowane i przez nie kierowane, że nikt nawet z krajowców nie mógłby być z pewnością orzec, czy cały ustrój jest arystokratyczny, czy demokratyczny, czy monarchiczny. I było to całkiem naturalne. Bo ilekroć zwróciło się oczy na władzę konsulów, wydawał się ustrój zupełnie monarchiczny i królewski; ilekroć na władzę senatu – znowu arystokratyczny. A jeżeli ktoś rozważał władzę ludu, wydawał się ustrój zupełnie demokratyczny [...]. Dlatego jest to państwo dzięki osobliwości swego ustroju niepokonane i zdolne do przeprowadzania wszystkich swych postanowień.

Źródło: , [w:] Polibiusz, *Dzieje*, biblioteka.kijowski.pl, s. 321.

Źródło B

((Maria Jaczynowska, Danuta Musiał, Marek Stępień

Historia starożytna

Wobec częstych (z reguły co roku) zmian urzędników organem o najwyższym autorytecie, zapewniającym ciągłość władzy w Rzymie, był senat. Listę (*album*) sporządzano według rangi senatorów, byłych i aktualnych urzędników; na pierwszym miejscu był umieszczany jeden z konsularów, *princeps* senatu*. Zabierał on zawsze jako pierwszy głos w czasie debaty. To pięcioletnie stanowisko pierwszego senatora było obiektem pożądań najpotężniejszych rodów [...]. Zwoływać senat mógł konsul, pretor, później również trybun ludowy. Debata miała szczególny przebieg. Zwołujący senat (najczęściej konsul) wygłaszał referat,

a następnie zadawał pytania senatorom według rangi, co sądzą o poruszonej kwestii. Odpowiadali najpierw konsularowie, potem ewentualnie pretorzy; niższych urzędem senatorów w ogóle nie pytano o zdanie. Brali oni tylko udział w jawnym głosowaniu, które odbywało się poprzez przechodzenie na drugą stronę sali. Ten hierarchiczny system organizacji senatu zapewniał przewagę grupie najbardziej wpływowych nobilew, którzy skupili w swym ręku najwyższe stanowiska państwowe.

Źródło: Maria Jaczynowska, Danuta Musiał, Marek Stępień, *Historia starożytna*, Warszawa 2001, s. 437–438.

Tvoja odpowiedź

Na planie Forum Romanum (źródło B) wpisz siedzibę instytucji, o której mowa w źródle A.

Źródło A

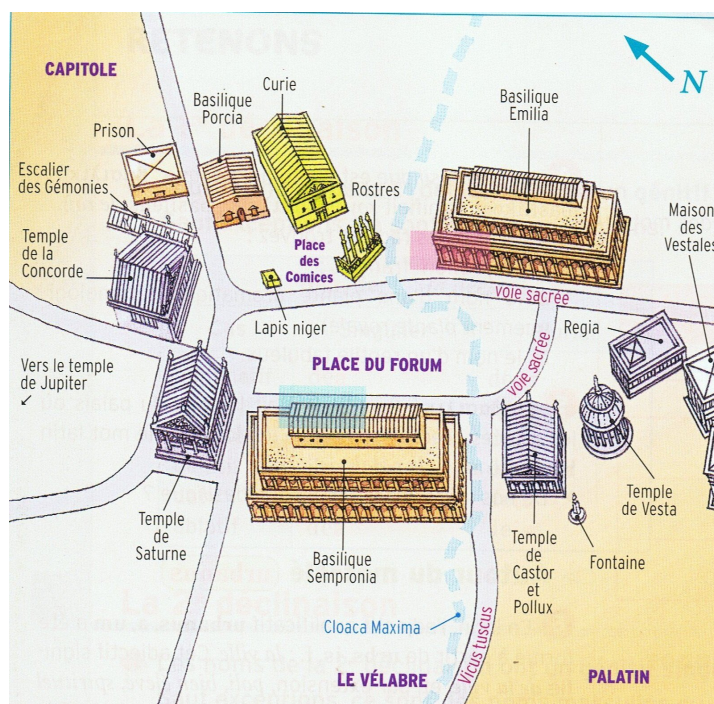
((Thomas R. Martin

Starożytny Rzym. Od Romulusa do Justyniana

Był najbardziej prestiżową instytucją w ramach „rzymskiej konstytucji” i przetrwał przez wszystkie stulecia rzymskiej historii. Jego początki sięgają czasów monarchii, ponieważ królowie Rzymu nie chcieli samodzielnie podejmować ważnych decyzji, a pozostając w zgodzie z rzymską tradycją, należało zawsze pytać przyjaciół i starszych o radę. Stąd też królowie powołali grupę przedstawicieli elity jako swoją radę tronową.

Źródło: Thomas R. Martin, *Starożytny Rzym. Od Romulusa do Justyniana*, Poznań 2014, s. 85–86.

Źródło B

Plan Rzymu w czasach republiki.

Źródło: khanacademy.org, licencja: CC BY-SA 3.0.

Siedziba instytucji, o której mowa w źródle A, to .

Ćwiczenie 7

Z jakim oczekiwaniem społeczeństwa rzymskiego wobec urzędników republikańskich wiąże się powstanie konstrukcji przedstawionej na ilustracji?

Zachowany fragment Via Appia, głównej drogi prowadzącej z Rzymu na południe Italii. Nazwana została od imienia cenzora Appiusza Klaudiusza Cekusa, urzędnika, który zapłacił za wybrukowanie pierwszych 132 mil nawierzchni. Według rzymskiego historyka Tytusa Liwiusza budowę drogi rozpoczęto w 312 r. p.n.e.

Źródło: imperiumromanum.edu.pl, licencja: CC BY-SA 3.0.

Na podstawie tekstu wskaż stwierdzenia prawdziwe i fałszywe.

((Gajus Swetoniusz Trankwillus *Żywoty cesarów. Ks. I*

W czasie swego edylatu ozdobił Cezar nie tylko komicjum, forum, bazyliki, lecz także Kapitol; ten ostatni – tymczasowymi portykami, aby tam wystawić przynajmniej część wspaniałych dzieł sztuki, ponieważ posiadał wielką ilość wszelkiego dobytku. Urządzał też walki z dzikimi zwierzętami i igrzyska zarówno sam, jak z kolegą. Skutkiem tego jemu tylko przypadła w udziale cała wdzięczność ludu nawet za widowiska urządzone na koszt obydwu urzędników. Nie ukrywał więc niezadowolenia jego kolega Marek Bibulus, mówiąc, iż „przypadła mu ta sama rola, co Polluksowi; wprowadzie obydwu braciom wzniesiono świątynię na forum, ale nazwano ją tylko imieniem Kastora, podobnie hojność ich obydwu przypisuje się tylko jednemu Cezarowi”. Poza tymi widowiskami urządził jeszcze Cezar zapasy gladiatorów, lecz ze znacznie mniejszą ilością par walczących, niż zamierzał. Oto gdy mnogością swoich zapaśników zewsząd ściągniętych ogromnie wystraszył nieprzyjaciół politycznych, odtąd już prawnie ograniczono ilość szermierzy, ponad którą nikt większej w Rzymie mieć nie mógł.

Źródło: Gajus Swetoniusz Trankwillus, *Żywoty cesarów. Ks. I*, dostępny w internecie: biblioteka.kijowski.pl.

Unnamed

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Warunkiem koniecznym skutecznej walki o najwyższe urzędy w republikańskim Rzymie było zabieganie o popularność wśród ludu.	☐	☐
Metody walki politycznej w starożytnym Rzymie faktycznie wykluczały pełnienie najwyższych funkcji przez niższe warstwy społeczne.	☐	☐

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Urząd edyla sprawowany przez Cezara nie był funkcją kolegiatną.	☐	☐
Kastor i Polluks to bogowie rzymscy.	☐	☐
Na Kapitolu znajdowały się siedziby głównych urzędów republiki rzymskiej.	☐	☐

Dla nauczyciela

Autor: Marcin Sawicki

Przedmiot: historia

Temat: Urzędy republiki rzymskiej.

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum i technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

zakres podstawowy

IV. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu.

Uczeń:

1) charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie,
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- pozna kolejne etapy rzymskiej ścieżki urzędniczego awansu – *cursus honorum*;
- opíše kompetencje przypisane poszczególnym urządóm republiki rzymskiej;
- wyjaśnia, dlaczego ścieżka kariery urzędniczej w republice rzymskiej zarezerwowana była dla najbogatszych rodów.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm,
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- pogadanka;

- praca ze źródłem;
- zabawa dydaktyczna.

Formy zajęć:

- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputer, rzutnik, głośniki;
- tablica, pisak.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z materiałem tekstowym wprowadzającym do lekcji.

Faza wstępna

1. Nauczyciel przedstawia uczniom temat i cel lekcji.
2. Następnie prosi uczniów o przypomnienie okoliczności upadku monarchii rzymskiej. Uczniowie powinni wskazać na związek pomiędzy okolicznościami wypędzenia królów a zmianami ustrojowymi – stworzeniem rozwiązań uniemożliwiających, według Rzymian, powrót do jednowładztwa.

Faza realizacyjna

1. Praca ze schematem – gra dydaktyczna. Nauczyciel dzieli uczniów na 4, 5 grup. Przedstawiciel wskazany przez każdą z grup losuje jeden z urzędów republikańskich starożytnego Rzymu. Następnie zadaniem grupy jest przedstawienie – bez użycia słów – wylosowanej postaci w postaci scenki. Zadaniem pozostałych grup jest, po odegranej scenie, odgadnąć, o który urząd chodziło, koniecznie należy uzasadnić swoją odpowiedź. W razie trudności przedstawiciele grup mogą zadawać pytania pomocnicze. Pytania zadaje w imieniu całej grupy wytypowany wcześniej przedstawiciel po konsultacji z resztą uczniów. Można zadać tylko jedno pytanie naraz lub próbować udzielić odpowiedzi, koniecznie wraz z uzasadnieniem. Przedstawiciel grupy odgrywającej scenkę ma prawo odpowiadać jedynie przeczeniem lub potwierdzeniem. Urzędy do wylosowania: kwesor, edyl, cenzor, dyktator, konsul, senator, trybun ludowy.
2. Nauczyciel ustala czas na przygotowanie oraz prezentację każdej grupy. Uczniowie przedstawiają scenki na forum klasy.
3. Po zakończeniu prezentacji nauczyciel zapowiada uczniom: Teraz stworzycie katalog zalet oraz wad rzymskiego *cursus honorum*. Prosi chętną lub wskazaną osobę, aby

zapisywała propozycje na tablicy. Prowadzący w razie potrzeby uzupełnia informacje i udziela uczniom informacji zwrotnej.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel zadaje pytanie podsumowujące: Czy rozwiązania ustrojowe przyjęte w starożytnym Rzymie faktycznie zapobiegały powrotowi do jednowładztwa? Prosi wybraną osobę o podsumowanie wiadomości.
2. Na zakończenie nauczyciel dokonuje oceny pracy wylosowanej grupy. Prosi o samoocenę uczniów dotyczącą współpracy w zespole oraz wykonanego zadania. Dokonuje oceny pracy wybranych uczniów.

Praca domowa

1. Uczniowie wykonują wskazane przez nauczyciela ćwiczenia.
2. Wybierz dwie postaci z historii rzymskiej republiki i opisz ich drogę w ramach *cursus honorum*.

Materiały pomocnicze:

M. Jaczynowska, *Historia starożytnego Rzymu*, Warszawa 1984.

M. Jaczynowska, D. Musiał, M. Stępień, *Historia starożytna*, Warszawa 2001.

T.R. Martin, *Starożytny Rzym. Od Romulusa do Justyniana*, Poznań 2014.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Schemat może służyć jako podstawa przygotowanej przez ucznia prezentacji opisującej jeden z urzędów republiki rzymskiej.